

Una reflexió sobre els inventaris regionals a Catalunya. El cas de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès

Mireia Guil Egea – Universitat Autònoma de Barcelona¹

DOI: <https://doi.org/10.5565/rev/periferia.625>

Resum

Aquest article proposa una reflexió crítica sobre l'elaboració d'inventaris regionals de patrimoni cultural immaterial a Catalunya a través del cas de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès. L'article s'inicia amb un recorregut per l'interès de la UNESCO per aquest patrimoni en el qual cal s'emmarquen aquest tipus de projectes i acaba amb una aportació personal sobre la viabilitat d'aquest tipus d'inventaris. La part central del text reflexiona sobre alguns dels problemes metodològics amb què ens podem trobar a l'hora d'iniciar un inventari de patrimoni cultural immaterial a partir del cas concret de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès, del qual he format part durant quatre mesos.

Paraules clau: inventaris regionals, Catalunya, patrimoni cultural immaterial, UNESCO, Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès.

Abstract. *A reflection on the regional inventories in Catalonia. The case of the Vallès Intangible Cultural Heritage Inventory.*

This article proposes a critical reflection on the development of regional inventories of intangible cultural heritage in Catalonia by the case of the Vallès Intangible Cultural Heritage Inventory. The article begins with a tour of UNESCO's interest on this heritage in which these kind of projects are framed and ends with a personal contribution on the viability of this kind of inventory. The central part of the text reflects on some of the methodological problems we can come across with when starting an intangible cultural heritage inventory based on the specific case of the Vallès Intangible Cultural Heritage Inventory, in which I have taken part for four months.

Keywords: regional inventories, Catalonia, Intangible Cultural Heritage, UNESCO, Vallès Intangible Cultural Heritage Inventory.

¹ Enviar correspondència a: Mireia Guil Egea, mireiaguil@gmail.com

Mireia Guil Egea, *Una reflexió sobre els inventaris locals a Catalunya. El cas de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès*, perifèria 22(2), diciembre 2017

revistes.uab.cat/periferia

Introducció

El text que presento a continuació és fruit de la meua experiència personal com a membre de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial² del Vallès entre els mesos de juliol i novembre de 2017, coordinat des de la Fundació Bosch i Cardellach de Sabadell i en el marc d'un conveni de col·laboració amb el Departament d'Antropologia Social i Cultural de la Universitat Autònoma de Barcelona, a través de la xarxa CORE en Patrimoni Cultural d'aquesta universitat. L'article es nodreix també de les lectures realitzades al llarg d'aquest període per conèixer la realitat dels inventaris regionals³ que s'estan duent a terme a Catalunya arran de la *Convenció per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial de la UNESCO* (2003)⁴. Es tracta d'una reflexió crítica sobre els problemes metodològics amb què l'investigador novell es troba a l'hora d'iniciar un inventari regional de PCI. Està estructurat en tres parts: la primera està formada per una breu aproximació a l'interès de la UNESCO pel PCI, el qual ens permet entendre el sorgiment dels inventaris regionals; la segona, part central de l'article, inclou la reflexió metodològica pròpiament dita en relació a tres aspectes: el concepte, les categories i les llistes; i finalment, a la darrera part presento una breu reflexió personal sobre la viabilitat de dur a terme aquest tipus d'inventaris.

² D'ara endavant, PCI.

³ Parlo de regional i no de comarcal, perquè l'àmbit d'actuació dels inventaris no sempre es correspon amb la divisió comarcal. Per exemple, en el cas del Vallès l'inventari pren en consideració les comarques del Vallès Occidental i Oriental; però el del Penedès, en canvi, s'ocupa de tres comarques (Alt Penedès, Baix Penedès i Garraf) i només la part meridional de l'Anoia. Les divisions territorials que proposen els inventaris estan relacionades amb antigues divisions territorials de Catalunya com, per exemple, la proposada per Pau Vila durant la II República (38 comarques agrupades en nou regions).

⁴ D'ara endavant, *Convenció* (2003).

Mireia Guil Egea, *Una reflexió sobre els inventaris locals a Catalunya. El cas de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès*, perifèria 22(2), diciembre 2017

revistes.uab.cat/periferia

De la UNESCO als inventaris regionals de PCI a Catalunya

L'interès de la UNESCO per aquest tipus de patrimoni es remunta als anys cinquanta i, especialment, als problemes derivats de l'aplicació de la *Convenció Internacional Sobre Patrimoni Mundial* de 1972 (que Espanya no va firmar fins a l'any 1982). D'una banda, aquest text definia el patrimoni d'una manera marcadament eurocèntrica, i d'altra banda, proposava una llista de béns de la humanitat que estava formada, bàsicament, per elements patrimonials europeus. Arran d'aquestes constatacions, van néixer noves reflexions que van apostar per la inclusió dels elements culturals provinents de les societats no monumentals, les quals, de ben segur comptaven amb un gran patrimoni que calia prendre en consideració (Roigé, 2014).

A la Conferència Mundial sobre les Polítiques Culturals, que va tenir lloc a Mèxic l'any 1982, va començar a reconèixer-se la importància del PCI i se'l va integrar dins de la definició de patrimoni cultural⁵. Aquest reconeixement, però, no es va fer efectiu fins a l'any 1989, quan la Conferència General de la UNESCO va adoptar la *Recomanació sobre la Salvaguarda de la Cultura Tradicional i Popular*. Malauradament, aquesta *Recomanació* va tenir una escassa aplicació entre els estats membres de la UNESCO. Posteriorment, entre els anys 1997 i 1998, la UNESCO va iniciar un doble procés que porta a la proclamació d'*Obres Mestres del Patrimoni Oral i Immaterial de la Humanitat* i a la creació d'un instrument normatiu. L'any 2001 es van inscriure, per primera vegada, dinou elements en la llista de les *Obres Mestres del Patrimoni Oral i Immaterial de la Humanitat* (Roigé, 2014).

Finalment, l'any 2003 la Conferència General de la UNESCO va adoptar la *Convenció per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat*. Actualment, la UNESCO compta amb tres llistes de patrimoni cultural immaterial: la

⁵ Tradicionalment, el patrimoni cultural s'ha dividit en béns mobles i immobles, a partir d'aquest moment, es parla també de béns immaterials.

Mireia Guil Egea, *Una reflexió sobre els inventaris locals a Catalunya. El cas de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès*, perifèria 22(2), diciembre 2017

revistes.uab.cat/periferia

Llista Representativa del PCI (pel cas català: els castells, la Patum de Berga, les festes de foc del Pirineu), el *Registre de Bones Pràctiques del PCI de la Humanitat* (pel cas català: metodologia per a l'inventari del PCI a les reserves de la biosfera, l'experiència del Montseny) i la *Llista del PCI que Requereix Mesures Urgents de Salvaguarda* que no inclou cap element català⁶.

Espanya va ratificar la *Convenció* (2003) l'any 2006. Pel cas espanyol, el document que estableix els conceptes, la metodologia i els criteris que permetin la salvaguarda del PCI és el *Plan Nacional de Salvaguarda del Patrimonio Cultural Inmaterial* presentat pel Ministerio de Cultura l'any 2011, el qual va ser acceptat per totes les comunitats autònomes, entre les quals, també Catalunya. Aquest document planteja tres programes que inclouen diverses línies d'actuació: programa d'investigació i documentació del PCI, programa de conservació dels suports materials i programa de formació, transmissió, promoció i difusió del PCI (González i Querol, 2014). És en el primer programa que hem d'incloure els registres i inventaris, els catàlegs i atles i els estudis específics, els quals es diferencien entre ells en relació a la profunditat de l'estudi⁷.

Els inventaris de PCI han esdevingut una de les propostes més generalitzades pels països que han ratificat la *Convenció* (2003) per assolir un dels objectius que s'hi estableixen:

[...] la identificació, la documentació, la recerca, la preservació, la protecció, la promoció, la valoració, la transmissió —sobretot a través de

⁶ La llista d' *Obres Mestres del Patrimoni Oral i Immaterial de la Humanitat* va quedar inclosa dins *Llista Representativa del Patrimoni Cultural Immaterial* després de la *Convenció per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat* (2003).

⁷ No hem de confondre els elements inventariats amb els elements considerats *Bien de Interés Nacional*, els quals han estat publicats en un butlletí oficial i inclosos en un registre oficial. Cal tenir en compte que a Catalunya no s'aplica aquesta categoria, sinó que es parla de *Bé d'Interès Nacional*.

Mireia Guil Egea, *Una reflexió sobre els inventaris locals a Catalunya. El cas de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès*, perifèria 22(2), diciembre 2017

revistes.uab.cat/periferia

l'ensenyament oficial i no oficial— i la revitalització d'aquest patrimoni en els seus diferents aspectes (UNESCO, 2010:Art.2)⁸.

Des de la ratificació de la *Convenció* (2003) per part d'Espanya, diverses comunitats autònomes han iniciat els seus inventaris, però encara no existeix cap inventari que tingui en compte tot l'estat espanyol com és el cas de Suïssa (Graezer, 2012). A l'estat espanyol s'han dut a terme inventaris globals, que registren tots els àmbits del PCI d'un territori (sigui tot un país o una regió d'aquest), i inventaris parcials, que només tenen en compte alguns aspectes immaterials de la cultura d'una zona. Pel cas català, que és el que aquí ens ocupa, comptem amb els dos tipus d'inventaris: en el primer cas, comptem amb l'Inventari del Patrimoni Etnològic⁹ que té en compte tota Catalunya, i amb els inventaris regionals de les Terres de l'Ebre¹⁰ (acabat el juliol de 2017 amb 100 elements inscrits), el Penedès¹¹, les Gavarres¹² i el Vallès; i en el segon cas, l'Inventari de Danses Vives de Catalunya¹³, el qual recull tots els balls de carrer i plaça que es ballen a l'actualitat a Catalunya¹⁴.

⁸ Extret de la traducció catalana de la *Convenció per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial* de 2003 realitzada pel Centre UNESCO de Catalunya (2010). Sempre que se cita aquest document s'utilitza aquesta font.

⁹ http://sac.gencat.cat/sacgencat/AppJava/servei_fitxa.jsp?codi=9854

¹⁰ <http://www.ipcite.cat/ipcite/>

¹¹ <http://immaterialpenedes.cat/>

¹² <http://immaterialgavarres.cat/>

¹³ <http://dancesvives.cat/>

¹⁴ A banda dels inventaris, existeixen altres iniciatives per a la salvaguarda del patrimoni. Catalunya ha estat un dels territoris que més iniciatives ha promogut respecte a les manifestacions materials i immaterials de cultura tradicional. En són exemples: els programes formatius com l'Aula de Música Tradicional i Popular, els Tallers per a la Festa, els

Mireia Guil Egea, *Una reflexió sobre els inventaris locals a Catalunya. El cas de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès*, perifèria 22(2), diciembre 2017

revistes.uab.cat/periferia

Començar un inventari regional de PCI, el cas del Vallès

Després d'haver contextualitzat breument els inventaris regionals catalans dins del context de la UNESCO, em dispo a reflexionar sobre tres aspectes metodològics als quals he hagut de fer front com a membre de l'Inventari del PCI del Vallès.

El punt de partida, el concepte de patrimoni cultural immaterial

La UNESCO, a la Convenció (2003), proposa una definició de PCI que es troba a la base dels inventaris que s'estan duent a terme per parts dels països que l'han ratificat. Segons aquesta definició:

S'entén per «patrimoni cultural immaterial» els usos, representacions, expressions, coneixements i tècniques -juntament amb els instruments, objectes, artefactes i espais culturals que els són inherents- que les comunitats, els grups i en alguns casos els individus reconeixen com a part integrant del seu patrimoni cultural. Aquest patrimoni cultural immaterial, que es transmet de generació en generació, és recreat constantment per les comunitats i grups en funció del seu entorn, la seva interacció amb la naturalesa i la seva història, infontent-los un sentiment d'identitat i continuïtat i contribuint així a promoure el respecte de la diversitat cultural i la creativitat humana (UNESCO, 2010: Art.2).

La meva intenció no és fer una anàlisi d'aquest concepte, perquè no és l'espai per fer-ho, però sí prendre en consideració algunes de les crítiques que li fan els experts, les quals, des del meu punt de vista, cal tenir en compte en la pràctica dels inventaris. Derèze (2005 in Roigé 2014), per exemple, planteja una crítica doble a aquesta noció: d'una banda, la necessitat de tenir en compte les relacions entre localitat i globalització en un món globalitzat en què resulta complicat definir què és una cultura autònoma; i d'altra banda, la importància d'aplicar una ètica de

Campus de Cultura Popular, l'Escola Folk dels Pirineus-Tallers d'Arsèguel, entre d'altres iniciatives.

Mireia Guil Egea, *Una reflexió sobre els inventaris locals a Catalunya. El cas de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès*, perifèria 22(2), diciembre 2017

revistes.uab.cat/periferia

salvaguarda que no es basi en la nostàlgia o es fonamenti només en el passat. Alivizatou (2006 in Del Màrmol, Roigé i Estrada, 2011), també parla d'aquest concepte i afirma que la visió holística que presenta la UNESCO ha donat lloc a nombroses interpretacions, la qual cosa ha comportat diversos usos del concepte que poden generar certa confusió.

En la meua pràctica quotidiana, he de confessar que aquest concepte ha estat poc útil. D'una banda, durant el treball de camp no he emprat aquest concepte en cap cas, no només per ser desconegut per la gran majoria dels informants, sinó també per tractar-se d'una definició extremadament àmplia, però, alhora, poc concreta. D'altra banda, en el marc de la recerca documental el seu ús ha estat variable depenent del tipus de font consultada. Fins al moment, no he trobat cap referència bibliogràfica que inclogui el terme "PCI" al seu títol, sinó d'altres com cultura popular o folklore que, en la majoria de casos, s'associen a l'àmbit festiu. En canvi, en la meua cerca per Internet, el terme PCI apareix tant en els Mapes del Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona¹⁵ com en l'inventari del PCI del Montseny¹⁶, fet que resulta del tot lògic si es té en compte que es tracta de projectes realitzats amb data posterior a la *Convenció* de 2003.

La classificació, les categories de PCI

Després de definir el concepte de PCI, la *Convenció* (2003) estableix, en el mateix article, que aquest es manifesta en els cinc àmbits següents:

[...] a) tradicions i expressions orals, incloent-hi la llengua com a vehicle del patrimoni cultural immaterial; b) arts de l'espectacle; c) usos socials, rituals

¹⁵ <http://patrimonicultural.diba.cat/>

¹⁶ <http://parcs.diba.cat/web/el-patrimoni-cultural-immaterial-del-montseny>

Mireia Guil Egea, *Una reflexió sobre els inventaris locals a Catalunya. El cas de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès*, perifèria 22(2), diciembre 2017

revistes.uab.cat/periferia

i actes festius; d) coneixements i usos relacionats amb la naturalesa i l'univers; e) tècniques artesanies tradicionals (UNESCO, 2010: Art.2).

Moltes inventaris com, per exemple, el de Suïssa (Graezer, 2012) van partir d'aquests cinc àmbits. No obstant això, aviat van adonar-se de la dificultat d'adaptar la pròpia realitat patrimonial a cinc àmbits extremadament amplis i ambigus que feien impossible marcar els límits de la classificació (Del Màrmol, Roigé i Estrada, 2011). Possiblement, per aquest motiu, els inventaris regionals que s'estan duent a terme segueixen les set categories proposades per la Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme de la Generalitat de Catalunya: activitats productives, processos i tècniques; creences, festes, rituals i cerimònies; tradicions orals, peculiaritats lingüístiques i formes de comunicació; representacions, escenificacions, danses i esports tradicional; manifestacions musicals i sonores; salut, alimentació i gastronomia; i formes de sociabilitat col·lectiva i organització social. Malgrat que aquestes categories són més concretes que les proposades per la *Convenció* (2003), novament s'està imposant un model classificatori taxonòmic que no té en compte la realitat social i cultural concreta de cada territori i que ve preestablert per una instància administrativa¹⁷.

En la meua tasca diària a l'Inventari del PCI del Vallès m'he basat bàsicament en aquesta classificació per tal d'ordenar les dades, ja que aquestes categories em van venir donades des del primer dia. Des del meu punt de vista, però, caldria fer atenció sobre dos aspectes en relació a aquesta classificació. En primer lloc, seria convenient revisar aquestes categories i adaptar-les a la realitat concreta del

¹⁷ El problema classificatori ja havia estat plantejat pels folkloristes durant la primera meitat del segle XX. En efecte, la dificultat per definir el concepte complicava enormement la tasca d'establir categories per classificar-lo (Ben-Amos, 1971). La mateixa antropologia social, tot i que amb una clara voluntat d'allunyar-se del folklore, havia hagut de fer front al mateix problema a l'hora de dur a terme projectes comparatius que implicaven classificar, això és, inventariar, com el projecte dels *Human Relations Area Files* (González, 1990).

Mireia Guil Egea, *Una reflexió sobre els inventaris locals a Catalunya. El cas de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès*, perifèria 22(2), diciembre 2017

revistes.uab.cat/periferia

Vallès. En realitat, no crec que puguem aplicar les mateixes categories en un territori tan ampli i diferent com és Catalunya, en què la realitat social i cultural canvia enormement d'una regió a una altra. El Vallès és un territori altament industrialitzat en què l'agricultura i la ramaderia són pràcticament inexistents, cosa que dificulta enormement trobar elements de la primera categoria (activitats productives, processos i tècniques), en canvi, es tracta d'una regió en què se celebren moltes fires que prenen en consideració el passat agrícola de la regió (per exemple, la Fira de la col de la Roca del Vallès) que, des del meu punt de vista, caldria incorporar perquè ens ofereixen informació sobre els canvis que ha patit l'economia regional els darrers anys, però també són testimonis d'un procés de patrimonialització que caldria tenir en compte. I en segon lloc, no crec que haguem d'obsessionar-nos per la premissa de trobar un equilibri perfecte entre categories, ja que aquest fet ve donat per la realitat concreta on es du a terme l'inventari; ni tampoc per aconseguir un equilibri territorial, atès que no tots els municipis compten amb els mateixos elements immaterials ni amb representants per a totes les categories. Així doncs, em sembla poc útil partir d'una premissa preestablerta d'equilibri categorial i territorial si aquesta no té en compte el tipus de paisatge, la demografia, el desenvolupament econòmic, i altres elements clau de cada municipi.

La selecció, les llistes de PCI

Tot inventari implica, com a mínim, dues fases de selecció: la primera està en relació al concepte de PCI i la segona a les categories que estableixi l'inventari. D'aquests dos processos de selecció se n'obtenen dos tipus de llistes, les quals comento a continuació.

Llista d'elements de PCI. Si acceptem la definició proposada per la UNESCO, els criteris per definir el PCI són: la transmissió de generació en generació, la identitat, la continuïtat i la contemporaneïtat. No obstant això, cap dels inventaris regionals que s'estan duent a terme a Catalunya es refereix explícitament a aquests criteris, ni tan sols per parlar de la seva vaguetat. Per què? Estem davant d'uns criteris que resulten poc útils en la pràctica quotidiana dels inventaris? Com hem d'actuar

Mireia Guil Egea, *Una reflexió sobre els inventaris locals a Catalunya. El cas de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès*, perifèria 22(2), diciembre 2017

revistes.uab.cat/periferia

davant d'això? Independentment de si cal actuar de manera conjunta amb els altres inventaris o no, crec que és necessari establir uns criteris per identificar el patrimoni al qual ens estem referint. Pel cas del Vallès, aquests encara no han estat definits, es definiran en fases posteriors del projecte. Precisament, per aquest motiu, en la meva pràctica quotidiana, he optat per recollir el màxim d'elements susceptibles de ser considerats PCI. Honestament, no crec que aquesta sigui la solució, no podem optar per recollir el màxim d'elements i després escollir aquells que no ens susciten cap tipus de dubte a l'hora de considerar-los PCI, sinó establir, des de bon principi, uns criteris definitoris clar. Per tal de dur a terme aquesta tasca, la qual em sembla extremadament complexa, considero necessari buscar espais de trobada entre acadèmics i professionals del patrimoni. No hem de perdre de vista que la manca d'informació podria fer-nos caure en l'error d'elaborar inventaris basats en la idea de tradició popular de la qual parlava Prats a *El mite de la tradició popular* (1988), una idea que dubto que pugui aplicar-se a la realitat actual de Catalunya.

Llista d'elements de PCI per inventariar. Cap dels inventaris regionals de Catalunya pretén ser exhaustiu, sinó fer una recollida equilibrada d'elements per categories i municipis que es basi en el criteri de representativitat. Però, podem basar la selecció d'elements en un criteri tan subjectiu com la representativitat? Des del meu punt de vista, considerar uns elements més representatius que uns altres porta implícit l'aplicació de discursos de legitimitat i jerarquització sobre el patrimoni que, en la majoria de casos, responen a qüestions polítiques. Unes preguntes que ens podrien ajudar-nos a entendre els discursos que s'oculten rere una selecció aparentment científica serien: qui s'encarrega de dur a terme aquesta selecció (la universitat, l'administració, la població local, etc.)? I amb quina finalitat fem aquesta selecció? Respecte a la primera pregunta, si la resposta és la població local, caldria plantejar-se si s'ha donat veu a tots els segments de la població? Per exemple, en el cas del Vallès, considerarem part del nostre PCI la Romeria del Rocío que es du a terme a Terrassa per part de la comunitat andalusa? Respecte a la segona, existeixen pluralitat de respostes, però si és l'administració qui fa la

Mireia Guil Egea, *Una reflexió sobre els inventaris locals a Catalunya. El cas de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès*, perifèria 22(2), diciembre 2017

revistes.uab.cat/periferia

selecció, probablement, aquesta estigui determinada per finalitats econòmiques i de promoció turística del territori.

Per tal de fer front a aquest tipus de qüestions, sóc del parer que és necessari dur a terme un treball de camp exhaustiu per cada municipi que incorpori un gran i variat ventall d'informants. Paral·lelament, però, considero oportú dur a terme propostes com el format Wiki que s'està utilitzant en l'elaboració de l'inventari d'Escòcia, en què es planteja un procés de construcció del coneixement de manera comunitària (Del Marmol, Estrada i Roigé, 2011); l'obertura de pàgines web participatives com les que ha fet servir l'inventari de Suïssa (encara que sense gaire èxit, caldria esbrinar-ne el motiu) en què els ciutadans poden fer les seves propostes d'elements immaterials¹⁸; o projectes com el *Patrimonio culturale immateriale: l'inventariazione delle entità immateriali nei documenti audiovisivi*¹⁹, coordinat per l'Institut Centrale per il Catalogo e la Documentazione italià, en què els joves eren els encarregats de complimentar fitxes d'inventari que, prèviament, havien estat adaptades per a tal fi. Si obrim els inventaris a la participació ciutadana, no només deixariem de limitar els inventaris a un nombre concret d'elements per categoria i municipi, sinó que també involucrariem la comunitat local en l'elaboració de l'inventari del propi patrimoni, un dels principis de participació comunitària sobre els quals insisteix la mateixa *Convenció* (2003).

La viabilitat dels inventaris regionals de PCI

Per posar fi a aquesta reflexió sobre els inventaris regionals, em plantejo qüestionar la seva viabilitat en relació a dos aspectes que, des del meu punt de vista, poden condicionar-la: la realitat canviant del PCI i la restitució d'aquest patrimoni a la comunitat.

¹⁸ <http://www.lebendige-traditionen.ch/>

¹⁹ <http://www.iccd.beniculturali.it/index.php?it/526/progetto-3-patrimonio-culturale-immateriale>

Mireia Guil Egea, *Una reflexió sobre els inventaris locals a Catalunya. El cas de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès*, perifèria 22(2), diciembre 2017

revistes.uab.cat/periferia

En primer terme, no podem caure en l'error d'elaborar inventaris sobre PCI a imatge i semblança d'inventaris d'elements materials (arqueològics, artístics i arquitectònics), perquè la natura dels elements immaterials és una altra, subjecta al dinamisme, la transformació i el canvi. Precisament, per aquest motiu em pregunto: té sentit inventariar elements culturals que estan en contínua transformació? Tal i com proposen Del Marmol, Roigé i Estrada (2011), considero que si es volen dur a terme inventaris de PCI cal que insistim en la necessitat de registrar manifestacions en desenvolupament i no en recollir productes acabats. Caldria, per tant, apostar per uns inventaris que prioritzessin la visió diacrònica del patrimoni i tinguessin en compte els diversos contextos que han anat modelant cada element. En cap cas crec que els inventaris hagin d'esdevenir un recull històric d'elements immaterials que un dia van ser per recuperar-los o per conservar-los, sinó un espai de reflexió per entendre els canvis que han patit en relació als contextos canviants pels quals han transitat.

En segon terme, cal plantejar-se, des de bon principi, com es durà a terme la restitució de la informació recollida a l'inventari a la seva comunitat local; dit en altres paraules, la seva utilitat fora dels àmbits acadèmics. Sóc del parer que no només hem de preocupar-nos per la restitució, sinó també per la inclusió de la comunitat regional en el mateix procés d'inventariar, dues accions que, des del meu punt de vista, s'han de projectar en paral·lel. Valoro molt positivament iniciatives com el format Wiki de l'inventari d'Escòcia, la pàgina web que va obrir l'inventari de Suïssa per incentivar la participació ciutadana en la selecció d'elements immaterials o el projecte *Patrimonio culturale immateriale: l'inventariazione delle entità immateriali nei documenti audiovisivi* a terme a Itàlia. Tanmateix, en tots tres casos es tracta d'iniciatives que treballen sobre la inclusió de la comunitat durant el procés d'elaboració dels inventaris, però que no tenen en compte la restitució dels materials a la mateixa. Aquest procés de retorn, en la majoria dels casos, queda relegat a la publicació dels materials en pàgines web, però, realment, aquest format serveix per restituir e PCI a la comunitat? Són, doncs, els inventaris una eina útil per salvaguardar el nostre PCI?

Mireia Guil Egea, *Una reflexió sobre els inventaris locals a Catalunya. El cas de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès*, perifèria 22(2), diciembre 2017

revistes.uab.cat/periferia

Personalment, crec que encara queda molt camí per recórrer en l'àmbit de l'elaboració dels inventaris, la qual cosa ens ha de portar a veure fins a quin punt és viable seguir treballant amb aquest format en relació al PCI. Sigui com sigui, considero indispensable que al llarg del camí es tracin ponts de diàleg entre el personal acadèmic, el qual pot oferir línies teòriques per a fer front als problemes metodològics que plantegen els inventaris, i els professionals del patrimoni, els qual compten amb una experiència que pot aportar noves perspectives a la reflexió teòrica.

Bibliografia

- Ben-Amos, D. (1971). Toward a Definition of Folklore in Context. *The Journal of American Folklore*, 84(331), 3-15.
- Del Màrmol, C., Roigé, X., & Estrada, F. (2011). Safeguarding intangible cultural heritage? A critical perspective on the inventory of intangible cultural heritage in Catalonia. Dins S. Lira, R. Amoêda, i C. Pinheiro (Eds.), *Sharing Cultures* (pp. 481-490). Barcelos: Green Lines Institute.
- Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. (2017). Declaracions UNESCO. http://cultura.gencat.cat/ca/departament/estructura_i_adreces/organismes/dgcpt/02_patrimoni_etnologic/03_proteccio/01_declaracions_unesco/[retrieved: 12-11-2017].
- Diputació de Barcelona. (2017). Mapes de Patrimoni Cultural. <http://patrimonicultural.diba.cat/>[retrieved: 13-11-2017].
- González, A. (1990). *Etnografía y comparación*. Bellaterra: Publicacions d'Antropologia Cultural, UAB.
- González, S., & Querol, M.A. (2014). *El patrimonio inmaterial*. Madrid: Los libros de la Catarata, Universidad Computense de Madrid.
- Graezer, F. (2012). Inventorier les « traditions vivantes ». Approches du patrimoine culturel immatériel dans le système fédéral suisse. *Ethnographiques.org*.

Mireia Guil Egea, *Una reflexió sobre els inventaris locals a Catalunya. El cas de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès*, perifèria 22(2), diciembre 2017

revistes.uab.cat/periferia

Revue en ligne de sciences humaines et sociales, 24, 1-29.

<http://www.ethnographiques.org/2012/Graezer-Bideau>[retrieved: 15-11-2017].

Immaterial Gavarres. (2017). Inici. <http://immaterialgavarres.cat/>[retrieved: 10-11-2017].

Immaterial Penedès. (2017). Inici. <http://immaterialpenedes.cat/>[retrieved: 10-11-2017].

Immaterial Terres de l'Ebre. (2017). Inici. <http://www.ipcite.cat>[retrieved: 12-11-2017].

Instituto Centrale per il Catalogo e la Documentazione. (2017). Progetto 3. Patrimoni culturale immateriale. <http://www.iccd.beniculturali.it/index.php?it/526/progetto-3-patrimonio-culturale-immateriale>[retrieved: 14-11-2017].

Inventari de Danses Vives de Catalunya. (2017). Inici. <http://dancesvives.cat/>[retrieved: 12-11-2017].

Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya (2017). Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya (IPEC). http://sac.gencat.cat/sacgencat/AppJava/servei_fitxa.jsp?codi=9854[retrieved: 12-11-2017].

Parcs de Catalunya. Xarxa de parcs. (2017). El PCI del Montseny. <http://parcs.diba.cat/web/el-patrimoni-cultural-immaterial-del-montseny>[retrieved: 12-11-2017].

Prats Ll. (1988). *El mite de la tradició popular: els orígens de l'interès per la cultura tradicional a la Catalunya del segle XIX*. Barcelona: Edicions 62.

Roigé, X. (2014). Més enllà de la UNESCO. *Revista d'etnologia de Catalunya*, 39, 25-39.

Mireia Guil Egea, *Una reflexió sobre els inventaris locals a Catalunya. El cas de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès*, perifèria 22(2), diciembre 2017

revistes.uab.cat/periferia

Tradizioni viventi. (2017). Pagina iniziale: tradizioni viventi in Svizzera.

<http://www.lebendige-traditionen.ch/index.html?lang=it>[retrieved: 12-11-2017].

UNESCO (2010). *Convenció par a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial*. Barcelona: Centre UNESCO de Catalunya, UNESCOCAT.